

במחלוקת התנאים בדין זורק, צו ע"א – צז ע"א

משנה. הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים, מרשות הרבים לרשות היחיד – חייב. מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע, רבי עקיבא – מחייב, וחכמים פוטרים. כיצד: שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים, המושיט והזורק מזו לזו – פטור. היו שתיהן בדיוטא אחת, המושיט – חייב, והזורק – פטור, שכך היתה עבודת הלויים: שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים, מושיטין הקרשים מזו לזו, אבל לא זורקין.

א. מרשות היחיד לרשות היחיד כו'. בעי רבה: למטה מעשרה פליגי, ובהא פליגי; דמר סבר: אמרינן קלוטא כמה שהונחה, ומר סבר: לא אמרינן קלוטא כמה שהונחה. אבל למעלה מעשרה – דברי הכל פטור, ולא ילפינן זורק ממושיט. או דילמא: למעלה מעשרה פליגי, ובהא פליגי; דמר סבר: ילפינן זורק ממושיט, ומר סבר: לא ילפינן זורק ממושיט. אבל למטה מעשרה – דברי הכל חייב, מאי טעמא – קלוטא כמה שהונחה דמיא?

ב. אמר רב יוסף: הא מילתא איבעיא ליה לרב חסדא, ופשטא ניהליה רב המנונא מהא: מרשות היחיד לרשות היחיד ועובר ברשות הרבים עצמה, רבי עקיבא מחייב, וחכמים פוטרים. מדקאמר ברשות הרבים עצמה – פשיטא למטה מעשרה פליגי. ובמאי? אילמא במעביר – למטה מעשרה הוא דמחייב, למעלה מעשרה לא מחייב? והאמר רבי אלעזר: המוציא משוי למעלה מעשרה – חייב, שכן משא בני קהת! אלא לאו – בזורק, ולמטה מעשרה הוא דמחייב, למעלה מעשרה לא מחייב. שמע מינה: בקלוטא כמה שהונחה פליגי – שמע מינה.

ג. ופליגא דרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: מחייב היה רבי עקיבא אפילו למעלה מעשרה. והאי דקתני רשות הרבים עצמה – להודיעך כחן דרבנן. ד. ופליגא דרב חלקיה בר טובי, דאמר רב חלקיה בר טובי: תוך שלשה – דברי הכל חייב, למעלה מעשרה – דברי הכל פטור, משלשה ועד עשרה – באנו למחלוקת רבי עקיבא ורבנן. תניא נמי הכי: בתוך שלשה – דברי הכל חייב, למעלה מעשרה – אינו אלא משום שבות, ואם היו רשויות שלו – מותר. משלשה ועד עשרה – רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרים.

מחלוקת התנאים ברישא

נחלקו תנאים ברישא של המשנה בדין זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע: לר"ע חייב ולחכמים פטור. לא מפורש במשנה אם נחלקו למעלה מ"ט או מתחת ל"ט. שלוש אפשרויות עולות בגמרא:

מחלוקת התנאים בדין זורק

אפשרות 1	אפשרות 2	אפשרות 3	
מחלוקת תנאים	לכו"ע חייב	מחלוקת תנאים	מתחת ל"ט
לכו"ע פטור	מחלוקת תנאים	מחלוקת תנאים	מעל י"ט

בסעיף א מסתפק רבה בין אפשרות 1 לאפשרות 2.
בסעיף ב פושט רב המנונא, כאפשרות 1, שנחלקו למטה מ"ט.
בסעיף ג סובר רבי אלעזר כאפשרות 3, שנחלקו כאן וכאן.
בסעיף ד סובר רב חלקיה בר טובי כרב המנונא.

חילוק הדינים בסיפא של המשנה

הסיפא דנה בשני משתנים:

מושיט / זורק; דיוטא אחת / שתי דיוטאות.
רק בצירוף של שני הערכים החמורים יש חיוב: מושיט בדיוטא אחת. בזורק פטור, וכן בשתי דיוטאות אפילו במושיט. רש"י מוסיף, שהסיפא כולה עוסקת במעביר (מושיט או זורק) מעל י"ט.

היחס בין הרישא לסיפא

מה היחס בין המחלוקת ברישא לבין חילוק הדינים שבסיפא? הדבר תלוי בהעמדת המחלוקת לאור האפשרויות שתוארו לעיל.
כיוון שמהסיפא עולה שזורק למעלה מ"ט פטור (אפילו בדיוטא אחת), ואילו לפי אפשרויות [2-3] נחלקו בזורק מעל י"ט הרי שהסיפא היא רק לרבנן ולא לר"ע.
לעומת זאת כיוון שלפי אפשרות [1] כו"ע מודו שזורק מעל י"ט פטור, הרי שהסיפא היא לכו"ע. ברם, ברישא לא מפורש שכו"ע מודו שפטור מעל י"ט אלא שכך נובע ממה שנחלקו מתחת ל"ט. יוצא אם כן שהרישא עוסקת במתחת י"ט, והסיפא במעל י"ט. ומכאן קשה המילה 'כיצד' המקשרת בין הרישא לסיפא, ובהקשר לכך מציינים התוספות בריש הפרק ע"פ הירושלמי, שלשיטה זו לא גורסים את המילה כיצד.

היחס בין המחלוקת ברישא לכלל דיני מושיט וזורק

עד כאן תיארו רק את היחס בין העמדת המחלוקת לבין הדינים המפורשים בסיפא. כעת נציג את היחס בין כלל המשתנים בסוגיא, דהיינו לפי חמשת המשתנים הבאים:

זורק / מושיט

מתחת ל"ט / מעל י"ט

דיוטא אחת / שתי דיוטאות

מחלוקת התנאים [ר"ע / חכמים]

מחלוקת האמוראים בהעמדת מחלוקת התנאים [פליגי מתחת י"ט / פליגי מעל י"ט, פליגי בשניהם]

שלושת המשתנים הראשונים מתארים שמונה מקרים (2 בחזקת 3):

מעל י"ט

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
		מושיט
		זורק

מתחת י"ט

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
		מושיט
		זורק

נתאר את שיטות התנאים בכל המקרים הללו, לפי כל אחת מהאפשרויות בהעמדת מחלוקת התנאים, דהיינו נתאר את הדין בשמונה מקרים אלו, לפי ר"ע ולפי חכמים, הן לפי האפשרות שנחלקו במתחת י", הן לפי האפשרות שנחלקו במעל י", והן לפי האפשרות שנחלקו בשניהן. נחזור א"כ על שמונת המקרים שש פעמים. כדי להקל על ההבחנה בין הטבלאות השונות נסמן בכותרת כל טבלה את מספר החיובים שבה.

אפשרות 1 [מחלוקת התנאים במתחת י"]

ר"ע

מעל י"ט [1]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
פטור	חייב	מושיט
פטור	פטור	זורק

מתחת י"ט [4]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
חייב	חייב	מושיט
חייב	חייב	זורק

חכמים

מעל י"ט [1]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
פטור	חייב	מושיט
פטור	פטור	זורק

מתחת י"ט [2]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
חייב	חייב	מושיט
פטור	פטור	זורק

לפי אפשרות זו המחלוקת היא בשתי הטבלאות הימניות.

אפשרות 2 [מחלוקת התנאים במעל י']

ר"ע

מעל י"ט [2]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
פטור	חייב	מושיט
פטור	חייב	זורק

מתחת י"ט [4]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
חייב	חייב	מושיט
חייב	חייב	זורק

חכמים

מעל י"ט [1]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
פטור	חייב	מושיט
פטור	פטור	זורק

מתחת י"ט [4]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
חייב	חייב	מושיט
חייב	חייב	זורק

לפי אפשרות זו המחלוקת היא בשתי הטבלאות השמאליות.

לפי האפשרות השלישית, שמחלוקת התנאים היא גם במתחת י"ט וגם במעל י"ט, צריך להציב את שתי הטבלאות הימניות מאפשרות א, ואת שתי הטבלאות הימניות מאפשרות ב.

אפשרות 3 [מחלוקת התנאים גם במתחת י' וגם במעל י']

ר"ע

מעל י"ט [2]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
פטור	חייב	מושיט
פטור	חייב	זורק

מתחת י"ט [4]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
חייב	חייב	מושיט
חייב	חייב	זורק

חכמים

מעל י"ט [1]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
פטור	חייב	מושיט
פטור	פטור	זורק

מתחת י"ט [2]

שתי דיוטאות	דיוטא אחת	
חייב	חייב	מושיט
פטור	פטור	זורק

צמצום הטבלאות

לאור פריסת המשתנים הרחבה ניתן כעת לבחון איזה מחמשת המשתנים רלבנטיים בכל אפשרות. נציג שוב את חמשת המשתנים :

- א. זורק / מושיט
- ב. מתחת לייט / מעל יייט
- ג. דיוטא אחת / שתי דיוטאות
- ד. מחלוקת התנאים [ר"ע / חכמים]
- ה. מחלוקת האמוראים בהעמדת מחלוקת התנאים [פליגי מתחת יייט / פליגי מעל יייט / פליגי בשניהם]

אם בוחרים בערך 'מושיט' במשתנה הראשון, הרי שאין כלל מחלוקת בנדון, כך שאין רלבנטיות למשתנה הרביעי והחמישי. זו אם כן טבלת המושיט :

מושיט

	דיוטא אחת	שתי דיוטאות
מתחת יייט	חייב	חייב
מעל יייט	חייב	פשוט

אם בוחרים בערך 'זורק' במשתנה הראשון יש רלבנטיות לכל שאר המשתנים, אלא שהדבר תלוי בערכים שנבחרים בחלק מהם : אם בוחרים בערך 'מתחת לייט' במשתנה השני שוב אין רלבנטיות למשתנה השלישי.

כדי להקל על הצגת הנתונים 'נבליע' כמה מהמשתנים :

את המשתנה השלישי נשלב בכותרת השורה התחתונה, כיוון שהוא רלבנטי רק בשורה זו.
את המשתנה הרביעי נשלב בתוך המשבצות (כמשתנה בלתי תלוי) ע"י הצבת שלושה ערכים : חייב / פטור / מחלוקת (ר"ע מחייב וחכמים פוטרים).

זורק

	אפשרות 1	אפשרות 2	אפשרות 3
מתחת יייט	מחלוקת	חייב	מחלוקת
מעל יייט	פטור	מחלוקת	מחלוקת
[דיוטא אחת]			